

Пуковник **ФРАНЦ ИНКРЕТ** и
П. пуковник **ИВИЦА ЈАКЕЛИЋ**

ПРОТИВТЕНКОВСКА ОДБРАНА У УСЛОВИМА НУКЛЕАРНОГ РАТА

Посматрајући развој војне науке кроз развој и појаву нових борбених средстава јасно се уочава да свако ново борбено средство неминовно изазива појаву другог борбеног средства које ће успешно моћи водити борбу са оним првим, односно захтева примену одговарајућих мера и поступака у циљу смањења ефикасности тога средства. Појава митраљеза изазвала је појаву тенка, појава тенка условила је развој противтенковске артиљерије и развој ПТО. Појава нуклеарног пројектила тражи такође примену одговарајућих мера и поступака како тактичке природе (покретљивост, растреситост, брзина извођења дејстава, повећани значај фортификације, итд.), тако и техничке природе (индивидуална и колективна заштита). Нуклеарно дејство опасно је за све родове војске, али не у подједнакој мери, тако на пример, тенкови су мање осетљиви на нуклеарни напад (у односу на остале родове), јер је за њихово уништење потребно врло велико ударно (разорно) дејство, што значи да опасност за њих постоји само у близини нулте тачке нуклеарне експлозије. Посада тенкова заштићена је оклопом од ударног и топлотног дејства, а донекле и од радиоактивног, на удаљењу преко 500 метара од нулте тачке. Тенкови могу прелазити преко радиоактивно затрованог земљишта одмах после експлозије у ваздуху, односно на 15 минута после ниске или површинске експлозије. Због свега овога, од свих постојећих борбених средстава уопште, а посебно оклопних средстава (тенк, самоходна оруђа, оклопни транспортери и аутомобили), тенкови већ сада, онакви какви су данас, најбоље одговарају условима атомског рата, чиме није речено да и они неће претрпети извесне конструктивне измене и побољшања.

За нуклеарни рат вероватно ће се тражити тенкови са знатно отпорнијим, а уједно лакшим оклопом, снажним наоружањем, мањим силуетама, већом брзином кретања и већом покретљивошћу. Без обзира на то уколико ће „тенк будућности“ решити све ове захтеве, он ће ипак остати најуспешније борбено средство у нуклеарном рату, јер без њега, изгледа, неће бити могуће, извести такорећи, ниједну акцију „пробијања“, „развијања успеха“ или постићи динамичност у одбрани.

О организацији будуће „атомске армије“ постоје у свету врло подвојена мишљења, али су при томе гледишта „о значају и улози тенкова (оклопа уопште)“ врло сродна и такорећи јединствена у томе, да улога и значај тенкова достижу изванредне размере. Таква њихова улога неминовно изазива повећање значаја ПТО у свима видовима борбених дејстава. ПТО треба да је способна да се успешно супротстави масовном нападу непријатељских тешких и средњих тенкова и да води успешну борбу и са осталим оклопним средствима нападача (самоходна оруђа, оклопни транспортери, оклопни аутомобили итд.). Ово нам говори да, поред одговарајућих калибара велике пробојне моћи за борбу са средњим и тешким тенковима, треба располагати и средствима мање пробојне моћи за борбу против оклопних транспортера, оклопних аутомобила, итд. Значи, средства ПТО и организација ПТО треба да буду углавном на оном нивоу који диктира савремено тешко оклопно наоружање, са свима својим тактичким и техничким особинама, и концепција његове употребе у нуклеарном рату.

Према досадашњим начелима за организацију и извођење ПТО главна средства ПТО била су артиљериска оруђа, односно артиљериске пт јединице или тенкови, као на пример у армији САД. По нашем мишљењу, овакве поставке неминовно ће претрпети извесне измене, јер ће сам нуклеарни рат и његове специфичности захтевати потпуно ангажовање у ПТО, првенствено тенкова, артиљерије и пешадије. Другим речима, то значи да ће велики део пт борбе примити на себе пешадија и тенкови, што данас није случај. Да би се ово постигло, потребно је да пешадија располаже бројнијим и квалитетнијим пт средствима него данас. Иако су тенкови одлично средство за ПТО, питање је да ли ће се они употребљавати као основно пт средство, јер то највише зависи од економског потенцијала и могућности. Ми смо мишљења да артиљерија, баш због тешких услова за производњу тенкова, засада још увек треба да чини основу ПТО, али уз много веће ангажовање пешадије и тенкова у саставу ПТО.

Средства противтенковске одбране. Артиљериска оруђа, која се данас употребљавају за организацију ПТО (калибри 57—76 мм), по нашем мишљењу, не долазе више у обзир за тај задатак. Пробојност им је слаба, а исто тако су им недовољни домет и тактичка покретљивост.

Иако су велика пробојност, велики домет, велика тактичка и оперативна покретљивост, мала тежина и мале димензије, хоризонтално поље дејства од 360°, итд. главне особине ПТ средстава којима се и досада тежило, ипак се раније од њих могло у већој или мањој мери отступити без нарочитих последица за ПТО у целини. Међутим, ове особине мораће се убудуће обезбедити, без обзира на то што се оне, код данашњег стања техничког развоја, још увек међусобно сукобљавају (велика пробојност и домет са једне, мала тежина и мале димензије са друге стране, итд.), јер се те супротности, такорећи, из

дана у дан ублажују, благодарећи напорима техничара који теже за потпуним постизањем тих особина.

Без обзира на то каква ће бити организација и формација будуће „атомске армије“, већ сада се може претпоставити да ће пешадиски батаљон претрпети приличне измене, поред осталог и у погледу способности за самостална борбена дејства. Нема никакве сумње да ће се он морати осамосталити и у погледу вођења ПТО, и то у много већој мери него што је то био случај досада. По нашем мишљењу, у органском саставу батаљона (претпостављамо да овакви пешадиски пукови какви су данас неће постојати) налазиће се следећа пт средства: бестрзајни топови калибра преко 100 мм, монтирани на циповима или на оклопним транспортерима, артиљериска пт оруђа 90—120 мм — самоходна, пт ракете, и остала средства блиске борбе.

У осталим пт јединицама дивизије, корпусу, армије, као и у саставу пт јединица АРВК, налазила би се првенствено самоходна пт оруђа калибра 90—120 мм.

Поред ових средстава, у борби против тенкова, нарочито у рејонима прикупљања могла би се успешно употребити и нуклеарна тактичка оружја.

Противтенковска одбрана у одбрани

Услови одбране у нуклеарном рату захтевају већу покретљивост и већу растреситост борбених поредака, тако да су досадашњи оквири извођења одбране исувише тесни, а средства недовољна. За покретљивост и растреситост у одбрани јединицама треба више простора и више техничких средстава, те решење треба тражити у организацији одбране, нарочито у организацији положаја и борбеног поретка, као и у примени моторизације и оклопа. Ово нам говори да организацију одбране треба изводити на већој дубини, чиме се омогућује заузимање растреситог борбеног поретка и стварају бољи услови за маневар резерви из дубине. Према досадашњим начелима, у оквиру једног одбранбеног појаса дивизије, поред три положаја (главни, међу и резервни), између њих зависно од карактера земљишта и расположивог времена, постоји и низ отпорних тачака. Овакав начин организације положаја одговара у потпуности дубини појаса од 5—6 км. Међутим, ако се за услове нуклеарног рата препоручује знатно већа дубина, онда ће бити већи и број ових положаја (првенствено међуположаја), а то ће опет зависити од дубине одбранбеног појаса, времена које стоји на расположењу и карактера земљишта. Отстојања између појединих положаја треба да одговарају идеји употребе снага и начелу сигурности (да се једном експлозијом не униште две линије одбране). Очигледно је да се сви ови положаји неће поседати, јер бранилац не може да зна где ће бити нулта тачка нападачеве нуклеарне експлозије. Његове снаге биће растресито распоређене по фронту и дубини у солидним склоништима. На организованим линијама налазиће се само најнужнији део снага и средстава. Одмах после нуклеарне

експлозије браниоачеве јединице извршиће поседање положаја на оним линијама и правцима где ситуација буде захтевала.

Распоред јединица у одбрани треба да задовољи услов потребне растреситости, с тим да се на тежишту одбране обезбеди јаче груписање снага и средстава (то се може постићи ако се изврши дубље укопавање у земљу, или ако се израде солидни заклони и склоништа, јер се у том случају могу знатно смањити међусобна растојања и отстојања између јединица — батаљона).

Пешадиски батаљон, који би био знатно јачи од данашњег, треба сматрати као основну тактичку јединицу која би успешно могла да брани рејон од 3—4 км по фронту и до 2 км по дубини. Батаљони унутар дивизије били би на међусобним растојањима—отстојањима од 1—2 км (када су јединице укопане), односно до 3 км када су распоређене ван заклона. У међупросторима између батаљона организовале би се мање отпорне тачке (снагама и средствима батаљона), с тим што би се међупростори солидно запречили.

Да бисмо дошли до извесних података о потребној густини пт оруђа на 1 км фронта у одбрани, а с обзиром да по овом питању нема потребних искустава, мишљења смо да се треба ослонити на искуства из Другог светског рата, пошто сматрамо да ће густине тенкова на 1 км фронта на правцу главног удара и у новим условима остати у истим границама као и у Другом светском рату, без обзира на то што ће се знатно повећати број тенкова у јединицама свих степена, јер је физички готово немогуће њихово веће нагомилавање од максималне густине која је остваривана у прошлом рату.

Према искуствима из Другог светског рата густина пт оруђа износила је 10—12 оруђа на 1 км фронта на тенкоопасним правцима главног одбранбеног положаја, а исто толико оруђа и у тактичкој дубини (10—15 км) у својству пт резерви јединица свих степена и дела артиљерије за подршку који је могао узети учешћа у борби против тенкова. Мишљења смо да би на тенкоопасним правцима главног положаја као минимум и убудуће требало прихватити норме из Другог светског рата, тј. густину од најмање 10—12 оруђа на 1 км фронта, од којих би бар 50% била класична пт артиљерија калибра преко 76 мм. Међутим, изгледа да ће се овај проценат класичне ПТА смањивати у корист пт ракета (с обзиром на њихов успешан развој) али засада још нема изгледа да ће је оне моћи потпуно да замене иако би то, из много разлога, било врло пожељно.

Сама динамичност нуклеарног рата такође указује на нарочити значај пт резерви јединица свих степена, које ће свакако бити знатно јаче и покретљивије него што су досада биле.

Ако претпоставимо да ће пб просечно бранити просторију од 2—3 км по фронту и до 2 км по дубини, онда излази да би батаљон требало да има 24—36 пт оруђа (не рачунајући средства блиске борбе: РБ, базеке и сл.) да би могао да оствари густину од 10—12 оруђа на 1 км фронта. Разумљиво је да се то не може постићи класичном пт артиљеријом, не само због неекономичности, него и због гломазности

таквог батаљона. Степен осамостаљивања батаљона у смислу ПТО треба тражити у умеренијим границама, тј. у границама које ће батаљону обезбедити стварно најнужнији минимум ПТА, а њен недостатак надокнадити осталим пт средствима, у првом реду вођеним пт ракетама, бестрзајним топовима и другим ручним пт средствима.

Према досадашњим принципима организације ПТО, батаљон се увек морао ојачавати пт артиљеријом. Међутим, убудуће батаљон ће у свом органском саставу морати да има један одређени минималан број пт средстава за самосталну организацију ПТО, и то вероватно 1—2 самоходне пт батерије и већи број бестрзајних топова, пт ракета и осталих средстава блиске борбе. За једну солиднију и упорнију ПТО на тежишту одбране батаљон ће се свакако и убудуће ојачавати одговарајућим пт средствима, с тим што би сва батаљонска пт средства улазила у састав ПТЧ и што би се за део тих средстава (део СА и део бестрзајних топова) могао предвиђати и извршан маневар у оквиру ПТЧ, а и у рејону међупростора између два суседна батаљона.

По свему судећи, изгледа да би било најбоље ако би пешадијска дивизија убудуће имала 6—7 пешадијских батаљона, одговарајуће јединице родова војске и 2—3 штаба пука, односно 2—3 „борбене групе“ (само штабови без јединица). Поставља се питање: има ли потребе да борбена група и дивизија имају своје формацијске пт јединице — своја пт средства — којима би утицале на ток пт борбе, тј. да имају своје пт резерве и од које би се артиљерије оне образовале ако штабови пукова, односно борбених група, не би располагали сопственим пт јединицама (што је и сасвим оправдано)? Ми сматрамо да дивизија, за разлику од борбене групе, треба да има своју формацијску пт јединицу, пошто ће борбена група (пук) редовно бити ојачавана из дивизије. Међутим, и дивизија и борбене групе треба да имају јаче и покретљивије пт резерве од досадашњих. Широки фронтови, осетљиви међупростори, дубоко ешелонирање снага, повећан значај и улога тенковских и оклопних снага уопште, све то налаже јаке и дубоко ешелониране пт резерве јединица свих степена почев од борбене групе (пука) па навише.

Противтенковска артиљерија за образовање ПТР борбених група и дивизије, због економије снага и веће еластичности у командовању, треба да буде у органском саставу и под непосредном командом дивизије. Да видимо сада каква би требало да буде јачина те артиљерије. Ако се у одбрани пд образују две борбене групе (пп), онда за сваку групу треба образовати ПТР и ПТР за пд. Ове ПТР мораће често дејствовати подељено и једновремено на више праваца, с обзиром на брзину дејства нападача и на његову тежњу да напад изведе са неколико праваца, као и с обзиром на широки фронт одбране дивизије, на коме се може очекивати већи број тенкоопасних праваца и већа укупна ширина тенкопролазног земљишта.

ПТР борбене групе треба у првом реду да интервенише у ПТО међупростора између два суседна батаљона (ширине око 2 км) и у циљу обезбеђења стабилности ПТО батаљона прве линије. У ПТО

непоседнутих (или слабо поседнутих и само контролираних) међупростора између батаљона, широких око 2 км, могу делимично да учествују и батаљони прве борбене линије, толико колико је то њима потребно за обезбеђење своје кружне одбране, што уједно и не значи да је тај међупростор у пт смислу довољно обезбеђен. Зато би за ПТО овог међупростора основни елемент претстављала ПТР борбене групе, а пт средства батаљона прве линије била би допунска средства. Ако је цео међупростор тенкопролазан (узимамо тај случај, јер је он најнеповољнији за браниоца) и ако претпоставимо да 50% ПТО међупростора обезбеђују батаљони прве линије (а то је уједно и максимум могућности пб) и да осталих 50% треба да обезбеди ПТР борбене групе, онда излази да би та ПТР требало да има бар четири противтенковске батерије, уз солидну примену пасивних средстава ПТО. (Објашњење: ширина међупростора 2 км, густина тенкова 100 на 1 км, 50% тенкова на та 2 км, тј. 100 тенкова отпада на ПТР групе. То значи, да би напад тенкова био заустављен, ПТР борбене групе треба да уништи 50% од тога броја, тј. 50 тенкова, а за ово би требало — при односу 1 оруђе: 2 тенка — 25 оруђа. Због примене осталих средстава ПТО, активних и пасивних, овај се број може смањити.) Случај да ПТР борбене групе ојачава ПТО батаљона прве линије нећемо разматрати, јер је то за браниоца повољнији случај од ПТО међупростора. Уколико бранилац успешно реши питање ПТО међупростора, питање ојачања ПТО батаљона неће му бити проблем, јер сам батаљон већ располаже приличним бројем пт средстава.

ПТР пд интервенисаће најчешће у борби у дубини, тј. иза батаљона прве линије, а ређе у циљу остварења стабилности њихове ПТО, јер је, с обзиром на брзину развијања напада и присуство тенкова на више праваца, мало вероватно да ће се одлука о употреби ПТР пд моћи донети тако брзо и толико рано да би могла стићи да изврши овај други задатак, тј. да ојача ПТО батаљона прве линије. Ако, према томе, претпоставимо да су тенкови савладали прву линију отпора и да продужују напад, онда би они, према искуствима Другог светског рата, претрпели мање од 50% губитака, а то значи да би од првобитних 100 тенкова на 1 км фронта остало најмање 60 (да је мање, нападач би вероватно одустао од напада или би мењао правац дејства тенкова), односно 120 на 2 км фронта (јер се не може претпоставити да ће нападачеви тенкови нападати на ужем отсеку на тако широком фронту као што је фронт одбране пд). За уништење 50% ових тенкова требало би око 30 артиљериских пт оруђа. Према томе, ПТР дивизије требало би да има око 8 пт батерија, а ПТР борбених група око 4 пт батерије да би једновремено могле да дејствују на по два правца угрожена од напада тенкова, тј. на сваком правцу са по 3—4 пт батерије из ПТР дивизије, односно са по две пт батерије из ПТР борбене групе (пп). То значи да би дивизија у свом органском саставу и под својом командом требало да има око 16 батерија (по 4 оруђа), тј. око 64 пт оруђа, која би било најбоље објединити у пт пук или пт групу јачине 3—4 дивизиона.

Досадашњи задатак корпуса и армија да воде успешну пт борбу са крупним непријатељским тенковским јединицама, употребљеним за развијање успеха у дубини, остаће и убудуће. Међутим, досадашња корпусна и армиска средства ПТО неће бити довољна за извршење тога задатка зато што ће фронтови и дубине одбране бити знатно већи и што ће се повећати значај тенкова, те се може очекивати да ће се у свим армијама повећати и број крупних тенковских јединица. Зато би корпус, по нашем мишљењу, требало да има 2, а армија 2—3 самоходна пт пука.

Не би се могло тврдити да ће свакој армији и сваком корпусу бити потребна ПТР, јер је и досада било случајева да армија није имала своју ПТР, а то би се још чешће догађало у нуклеарном рату. Зато се ово питање и убудуће, као и досада, мора решавати према конкретной ситуацији, према условима земљишта и материјалним могућностима. У сваком случају, непостојање ПТР у армији изискује јаче корпусне ПТР.

С обзиром на појачани значај фортификациског уређења земљишта, израду заклона, ВП, итд., као и на ограничено време за извођење радова, било би пожељно да свака пт батерија (или дивизион) има по 1—2 инжењерске машине за извођење земљишних радова.

За образовање ПТ резерви у тактичкој и оперативној дубини досадашња (моторизована) пт артиљерија, због слабе тактичке покретљивости, није погодна, те би за овај задатак требало обезбедити, бар делимично, самоходну артиљерију или тенкове.

*

Сва ова разматрања о средствима ПТО вршена су тако као да у ПТО неће учествовати и атомска оружја, иако то не одговара стварности. Наиме, нападачеви тенкови ће бити стављени под атомски удар увек када буду претстављали атомски циљ и ако буду створени остали услови за примену „атомске ватре“, а то је, у првом реду, безбедност сопствених трупа. И једно и друго биће могуће у фази непријатељских припрема за напад, када је бранилац у могућности да открије груписање нападачевих тенкова и када их може ставити под атомски удар. Али ова могућност ни у чему не умањује значај организације ПТО, како је то раније изнето, јер се тиме ситуација у суштини не мења. Против оваквих групација тенкова и досада је отворана ватра класичном артиљеријом (корпусном и армиском) и авијацијом. Тачно је да та ватра по ефикасности много заостаје за атомском ватром, али је неоспорно и то да су тенкови, од свих борбених средстава, најотпорнији према дејству атомских пројектила и, што је још важније, овакви циљеви ће и у будућности бити несразмерно ређи (растреситији) него досада.

Атомско наоружање се засада још не може применити против тенкова НПП, и то због опасности за сопствене трупе, иако и овде

има изузетака. За борбу са њима, значи, остала би раније поменута средства и организација.

По свему судећи, нападач ће морати најпре да савлада „кору“ браниоцевог положаја, и то најчешће досадашњим класичним начином, а затим ће убацити свеже снаге за проширење успеха, које ће још више него досада бити засићене тенковима. Овим снагама супротставиће се елементи ПТО браниоца у дубини, дивизиске и корпусне ПТР, а под одређеним условима (сигурност сопствених трупа и рентабилан атомски циљ) и атомска оруђа, што се не може лако постићи. Истина, добром организацијом садејства, детаљним планирањем и растреситошћу браниоцевих снага на већој дубини може се обезбедити сигурност сопствених трупа, док ће се рентабилан атомски циљ много ређе појављивати, јер ће нападач предузимати све мере да се не изложи опасности од атомског напада. Велико је питање да ли ће бранилац успети да каналише дејство нападача у тој мери да буде приморан да заузме борбени поредак какав нападач не жели и да тиме постане рентабилан атомски циљ. Наравно, друго је питање ако конфигурација земљишта иде у прилог браниоцу, али све то није ништа ново, јер се овоме тежило и досада.

Правац главног удара у свима досадашњим операцијама био је врло изразит и по простору прилично ограничен. Може се претпоставити да ће се убудуће то донекле и изменити. Повећан значај оклопних јединица и њихово присуство у већем броју и на много ширем фронту него досада могу довести до широке „инфилтрације“ тенкова у браниоцев распоред на врло широком фронту, без јасно израженог правца главног удара. Због тога ће ПТО морати да буде у стању да се супротставља таквом дејству нападача, а то значи да ће ПТР морати да буду бројније и јаче него досада.

Један од елемената ПТО засада претставља и артиљерија на заклоњеним ВП, која би организовала ПТО на тенкоопасном правцу, по могућности у оквиру дивизиона као целине, а било би пожељно и у оквиру групе. Међутим, услови заштите од дејства нуклеарних пројектила мењају донекле и ову досадашњу поставку. Наиме, растојања између батерија на ВП могу убудуће износити и по 2—3 км, тако да се дивизион више не може појављивати као целина у пт смислу, јер ће међупростори између батерија бити само делимично брањени, тако да ће се они морати обезбеђивати и осталим активним и пасивним пт средствима (планиране пт линије ПТР, запречавања свих врста, итд.). То значи да батерије, у пт смислу, неће бити у међусобној ватреној вези. Досадашњи маневар ове артиљерије, односно њено премештање са основних на пт положаје, у циљу прихватања пт борбе, био је проблематичан и тешко применљив и досада, а убудуће биће само донекле могућ, и то искључиво за самоходну артиљерију. То диктира висок темпо операција који се предвиђа у будућности.

Са ово неколико мисли свакако није обухваћена читава проблематика „атомске ПТО“, али сматрамо да се и на основу ово мало

наведеног материјала може констатовати да се под оваквим условима не бисмо смели ослонити само на „атомску ПТО“ ни у дубини, а још мање на предњем крају. Класична и атомска пт средства могу и треба да се допуњавају, али срж ПТО засада још увек чине класична пт средства.

Организација ПТО у будућем „атомском рату“ у одбрани неће претрпети суштинских измена, без обзира на повећање значаја средстава ПТО, тако да елементи ПТО треба да остану исти као и досада (ПТТ, ПТЧ, ПТР, ПОЗ, итд.). Осамостаљење батаљона (до одређених граница), у погледу ПТО, произилази из повећаног значаја ПТО и саме физиономије „атомског рата“ уопште. Међутим, основни принципи ПТО неће се мењати, само ће неки од њих (на пример, да ПТО треба да буде дубока) убудуће добијати много већи значај. Извесно осамостаљење батаљона у пт смислу је само једна од мера које обезбеђују дубину ПТО, те би био погрешан закључак да је тиме у целини решено питање дубоке ПТО. Без обзира на то у којој ће се мери осамосталити батаљон, још увек се морају обезбедити остали елементи који чине ПТО дубоком, а то су у првом реду ПТР јединица свих степена, до корпуса закључно.

Противтенковска одбрана у нападу

Да бисмо дошли до извесних података о организацији и извођењу ПТО у нападу, морамо се у најкраћим цртама осврнути на опште принципе напада у нуклеарном рату. Пре свега, изгледа да ће се *напад нормално изводити из подилажења* са врло кратким задржавањем на полазном положају. Јединице ће усклађеним покретима из рејона прикупљања долазити на полазне положаје за напад, с тим што ће се кретање вршити углавном по батаљонима, а некад и по четама, што зависи од времена које стоји на расположењу за покрет, од стања путева и услова маскирања.

Нападач ће располагати, највероватније, најмање двама групама јединица. Прва група ће пробијати досадашњи главни положај (то ће бити батаљони прве линије) на приближно исти начин као и досада, само уз учешће већег броја тенкова. Друга група, коју ће формирати батаљони друге линије, убациваће се у створену брешу после пробијања и савлађивања прве линије отпора, са задатком да што пре, а у сваком случају пре браниоца, избије и овлада „празним простором“, тј. простором који је био изложен дејству нуклеарних експлозија. Темпо наступања ове друге групе треба да буде знатно већи од досадашњег, а такође и од темпа наступања прве групе. То ће бити моменат у коме ће и бранилац уложити све напоре да снажним и концентричним противнападима, уз најширу примену тенковских снага, спречи нападача у извршењу његовог задатка.

Фазе напада остаће као и досада, с тим што ће артиљериска припрема јуриша, захваљујући примени нуклеарних експлозија, бити

знатно краћа. Јуриш и борба у дубини развијаће се брзим темпом, а прелаз из јуриша у борбу у дубини биће непосреднији. Другим речима, обе ове фазе могу се сматрати једном целином.

Ширина фронта напада на правцу главног удара биће, изгледа, већа него досада. У распореду за напад дивизија не би могла да напада на фронту 2—4 км, јер би тако прикупљена претрпела знатне губитке само од једне нуклеарне експлозије. Исто тако, у циљу противнуклеарне заштите, резерве, односно други ешелони јединица свих степена, биће на већем отстојању, с тим што ће први ешелон водити борбу на већој дубини и дуже времена, тако да је потребно повећање његове гипкости и ватрене моћи. На којој ће дубини бити распоредене резерве (други ешелони) зависи од времена, циља и места њихове употребе, но, у сваком случају, морају бити у стању да благовремено интервенишу. За резерве (друге ешелоне) биће најпогодније брзопокретне и лако покретљиве јединице, способне да самостално решавају борбене задатке.

Главну ударну снагу браниоца претстављаће тенкови у виду резерви јединица свих степена, почев од пп (борбене групе), па навише. Ако погледамо садашње стање ствари, видећемо да се тенкови у саставу пуковских резерви обично налазе од вода до тенковске чете, у саставу дивизиских резерви — од батаљона до пука, а у саставу корпусних резерви — од бригаде до тенковске дивизије. Досада се нападач најчешће сукобљавао са браничевим пуковским резервама у борби за главни положај, са дивизиским — у борбама за међуположај и са корпусним — у борбама за резервни положај.

Пошто ће број оклопних јединица убудуће по свему судећи бити већи, то ће и поступак оклопних снага у одбрани бити друкчији него досада. Наиме, највероватније је да ће се противнапади вршити чешће, и то припремљени нуклеарним експлозијама и једновременим ангажовањем више јединица.

На основу изнетих општих начела напада и одбране, изнећемо своје гледиште и о ПТО у нападу.

При разматрању ПТО у одбрани дошли смо до извесних закључака о броју пт средстава у батаљону, пуку (односно борбеној групи) и дивизији. Поред осталог, рекли смо да би батаљон требало да има 1—2 самоходне пт батерије, већи број бестрајних топова, пт ракета и осталих средстава блиске борбе. Ако сада претпоставимо да ће батаљон на правцу главног удара нападати на фронту од 1 км, онда би он тим средствима могао успешно водити борбу са 16—32 тенка (рачунајући по једно оруђе на два тенка и да је то довољно да уништи или онеспособи 50% тенкова). Сматрамо да батаљон у нападу (на правцу главног удара) мора бити способан да води борбу са најмање једном тенковском четом (јачине 20—25 тенкова), а то значи да треба да располаже са 5—6 пт оруђа. Према томе, батаљонска пт средства, онаква каква смо предвиђали у одбрани, задовољавају и у нападу.

Да видимо какве су могућности дивизије као целине у борби са непријатељским тенковима у фази борбе у дубини. Ако би пешадски батаљон имао 1—2 пт батерије, онда би се у седам батаљона пд налазило 7—14 пт батерија или 28—56 оруђа, а ако би пд ван батаљона имала 16 пт батерија или 64 оруђа, онда би она овим средствима (92—120 пт оруђа) могла да води успешну противтенковску борбу са 180—240 тенкова (рачунајући однос 1 : 2). Треба истаћи да су овде рачуната само класична пт оруђа, да нису узети у рачун тенкови, као најефикаснија пт средства, који ће несумњиво бити заступљени у саставу дивизије у много већем броју него што је то било раније и да нису узета у рачун многобројна ручна пт средства пешадије (пт ракете, ручни бацачи, бестрзајни топови), која по својој ефикасности из дана у дан све мање заостају иза класичне и самоходне пт артиљерије. Рачунајући и та средства, а њих би било погрешно занемарити, можемо закључити да би пт средства пд, исто као и пт средства батаљона, била потпуно довољна за успешну пт борбу пешадиске дивизије са досадашњом оклопном дивизијом. То значи да би пт средства дивизије задовољавала њене потребе и у одбрани и у нападу, мада ће постојати извесна разлика између организације ПТО у нападу и организације ПТО у одбрани. Док смо у одбрани предвиђали батаљонска, група (пуковска), дивизиска, итд. пт средства, дотле ће у нападу (уместо групних пт средстава која неће постојати) бити јача дивизиска пт средства.

Противтенковска средства батаљона прве линије (прве групе) кретаће се непосредно иза батаљона, у скоковима, од линије до линије, и обезбеђивати га у пт смислу према потреби, пошто ће темпо наступања ове групе, у односу на темпо наступања друге групе, бити знатно мањи.

Дивизиска пт средства обезбеђиваће дејство друге групе јединица, тј. јединица које ће се убацити у створену брешу. Те јединице требало би транспортовати разним врстама транспортера и подржавати их знатно већим бројем тенкова. Због тога, а и због празног простора на који ће наилазити, њихов темпо наступања требало би да буде знатно бржи. Али, с друге стране, те јединице ће претстављати објект на који ће бити усмерени снажни противнапади браниоца, који ће такође тежити да овлада празним простором. То значи да те снаге морају бити солидно обезбеђене у пт смислу, и то много солидније него јединице прве групе. Висок темпо наступања дозвољава, а опасност од браниоцевих противнапада налаже, да пт средства за обезбеђење ових снага буду у сваком моменту спремна да заштите своје јединице. То значи да се она морају кретати непосредно иза својих јединица или, такорећи, у њиховом саставу. У овоме се и огледа битна измена досадашњег начина пт обезбеђења у нападу. Досадашњи темпо у борби у дубини био је мали, јер је требало савлађивати узастопне, понекад и честе отпоре, те су се пт средства (већином моторизована — на точковима, а не на гусеницама) морала

кретати у скоковима од положаја до положаја. Међутим, промењени услови траже нове поступке.

Нуклеарни рат је пун динамичности, брзих покрета и интервенција, то је рат у коме време, иницијатива и брзо доношење одлука имају прворазредни значај. А све оно што га карактерише (бар како се тај рат сада замишља) тражи прецизно планирање и темељито организовано садејство. Посебно је питање да ли се то може остварити досадашњим начелима, начинима и методима, али по свему изгледа да и у томе треба тражити нове форме, које ће одговарати новим условима. То што важи за рат у целини, важи и за ПТО и за начин њене организације. Елементи ПТО остали су исти само су појачани и распоређени на још већем пространству него досада. Нема сумње да ће и убудуће међу овим елементима морати да постоји одређена хармонија, садејство и јединствена концепција ПТО, која ће бити карактеристична за дотичну ситуацију. Зато сматрамо да ће основне концепције ПТО и убудуће давати претпостављене команде. Колико ће задатака и података, односно ограничења, садржати те директиве, зависи од оних истих услова од којих је то зависило и раније. Прилична самосталност пешадиског батаљона у шт смислу свакако ће олакшати и убрзати процес организације ПТО, а томе се и тежи.

Свако ново борбено средство досада је тражило много напора и изазивало многа лутања, па и жртава, док му се одредило право место. То исто важи и за појаву нуклеарног пројектила. Зато и ово наше мишљење „о ПТО у условима нуклеарног рата“ треба схватити као један корак на путу проналажења најбољег решења.